

مسلسل: ۱۸۴۴۱

شهریور ۱۴۰۱

دیپلماسی پارلمانی ۷

اتحادیه بین‌المجالس اسلامی و الزامات

دیپلماتیک مجلس شورای اسلامی

مرکز پژوهش‌ها
مجلس شورای اسلامی

شماره مسلسل: ۱۸۴۴۱

کد موضوعی: ۲۶۰

شناسنامه گزارش

عنوان گزارش: دیپلماسی پارلمانی ۷ اتحادیه بین‌المجالس اسلامی و الزامات دیپلماتیک مجلس شورای اسلامی

نام دفتر: مطالعات سیاسی (گروه مطالعات پارلمانی)

تهیه و تدوین: مصطفی دلاورپور اقدم

ناظر علمی: مهدی امیری

ویراستار تخصصی: _____

ویراستار ادبی: _____

واژه‌های کلیدی:

۱. دیپلماسی پارلمانی

۲. دیپلماسی سران

۳. مجامع پارلمانی

۴. اتحادیه بین‌المجالس اسلامی

۵. مجلس شورای اسلامی

تاریخ انتشار: ۱۴۰۱/۶/۲۳

به نام خدا

فهرست مطالب

۱.....	خلاصه گزارش.....
۲.....	مقدمه.....
۲.....	گفتار اول: دلایل اهمیت اتحادیه بین‌المجالس اسلامی در راهبرد دیپلماسی مجلس شورای اسلامی.....
۵.....	گفتار دوم: اعضای رسمی و ناظر اتحادیه بین‌المجالس اسلامی.....
۹.....	گفتار سوم: کارنامه دیپلماسی مجلس شورای اسلامی در اتحادیه بین‌المجالس اسلامی.....
۱۱.....	گفتار چهارم: اهداف اتحادیه بین‌المجالس اسلامی.....
۱۲.....	گفتار پنجم: ارکان اتحادیه بین‌المجالس اسلامی.....
۱۸.....	گفتار ششم: موانع و الزامات دیپلماتیک فراروی اتحادیه بین‌المجالس اسلامی.....
۲۰.....	گفتار هفتم: جمع‌بندی و نتیجه‌گیری.....
۲۰.....	منابع و مأخذ.....

دیپلماسی پارلمانی ۷

اتحادیه بین‌المجالس اسلامی و الزامات

دیپلماتیک مجلس شورای اسلامی

خلاصه گزارش

یکی از اصول و مبانی سیاست خارجی جمهوری اسلامی ایران، دفاع و حمایت همه‌جانبه از جنبش‌ها و نهضت‌های اسلامی و همچنین حقوق مسلمانان به‌ویژه حقوق ملت مظلوم فلسطین است. در این میان دفاع راهبردی در هر دو عرصه میدان و دیپلماسی همواره مورد توجه نهادهای ذی‌ربط و متولیان امر قرار داشته است. در همین راستا یکی از ظرفیت‌های مهم جمهوری اسلامی ایران در دفاع از حقوق ملت مظلوم فلسطین و انزوای سیاست‌های جنگ‌طلبانه رژیم منحوس اشغالگر قدس، حضور مقتدرانه و منسجم هیئت دیپلماتیک مجلس شورای اسلامی در اتحادیه بین‌المجالس کشورهای عضو سازمان کنفرانس اسلامی است. اهمیت این اجلاس به‌ویژه در شرایطی که جنایات ضدبشری رژیم صهیونیستی در نوار غزه افزایش یافته، از اهمیت راهبردی برخوردار است. یکی دیگر از دلایل اهمیت اتحادیه بین‌المجالس اسلامی در راهبرد سیاست خارجی جمهوری اسلامی ایران، اهمیت اتحادیه مذکور در توسعه دیپلماسی پارلمانی سران و رایزنی‌های دیپلماتیک ریاست محترم مجلس با همتایان خود در سایر کشورهای اسلامی است. این اقدام می‌تواند به همسویی و انسجام راهبردی مواضع دیپلماتیک مجالس جهان اسلام در قبال دغدغه‌های مشترک کمک کند. به‌ویژه اینکه اغلب کشورهای اسلامی از اهمیت ژئواستراتژیک و ژئواکونومیک برخوردارند و افزایش همگرایی بین کشورهای اسلامی، جایگاه جهان اسلام را در معادلات منطقه‌ای و جهانی افزایش می‌دهد.

یکی دیگر از مزیت‌های دیپلماتیک حضور مجلس شورای اسلامی در اتحادیه بین‌المجالس اسلامی، رایزنی و مذاکرات دوجانبه و چندجانبه بین رؤسای مجالس اسلامی برای اتخاذ مواضع همسو در سایر نهادها و مجامع بین‌المللی از جمله اتحادیه بین‌المجالس جهانی است. این اقدام می‌تواند جهان اسلام را به‌عنوان یک قطب سیاسی اثرگذار در مجامع بین‌المللی معرفی کند. از طرفی اتحادیه بین‌المجالس اسلامی یکی از ظرفیت‌های مهم سیاسی برای تنش‌زدایی و حل‌وفصل مسالمت‌آمیز اختلاف‌ها و سوءتفاهم‌ها بین کشورهای اسلامی است. تبیین و شناسایی دقیق نقش پارلمان‌ها در مدیریت منافع مشترک جهان اسلام، می‌تواند نقطه آغازی برای ایجاد همگرایی در اتحادیه بین‌المجالس اسلامی تلقی شود. در این میان نقش‌آفرینی کشورهای مهم و اثرگذار جهان اسلام همچون جمهوری اسلامی ایران، اندونزی، پاکستان، مالزی و... ضرورتی انکارناپذیر است.

مقدمه

یکی از فرصت‌ها و ظرفیت‌های دیپلماتیک مجلس شورای اسلامی برای ایفای نقش فعال در توسعه روابط با جهان اسلام، مشارکت فعال هیئت‌های دیپلماتیک قوه مقننه در «اتحادیه مجالس عضو سازمان همکاری اسلامی»^۱ یا «اتحادیه بین‌المجالس اسلامی»^۲ است. با توجه به اینکه در اجلاس‌های اتحادیه بین‌المجالس اسلامی غالباً رؤسای مجالس اسلامی شرکت می‌کنند، برنامه‌ریزی برای حضور هدفمند و منسجم در این اجلاس به صورت مستقیم کارآمدی و اثربخشی دیپلماسی سران را ارتقا می‌دهد. به عبارتی اتحادیه بین‌المجالس اسلامی یکی از میادین مهم چانه‌زنی دوجانبه و چندجانبه رؤسای مجالس جهان اسلام در خصوص دغدغه‌های مشترک است. توسعه دیپلماسی پارلمانی سران در اتحادیه بین‌المجالس اسلامی با اصل یکصدوپنجاه‌دوم قانون اساسی که ستون فقرات سیاست خارجی کشور است نیز همخوانی دارد. در این اصل تصریح شده است که:

«سیاست خارجی جمهوری اسلامی ایران براساس نفی هرگونه سلطه‌جویی و سلطه‌پذیری، حفظ استقلال همه‌جانبه و تمامیت ارضی کشور، دفاع از حقوق همه مسلمانان و عدم تعهد در برابر قدرت‌های سلطه‌گر و روابط صلح‌آمیز متقابل با دول غیرمحراب استوار است»^۳.

گفتار اول: دلایل اهمیت اتحادیه بین‌المجالس اسلامی در راهبرد دیپلماسی مجلس شورای اسلامی

«اساسنامه اتحادیه بین‌المجالس اسلامی»^۴ توسط «کنفرانس مؤسس»^۵ بین پانزدهم تا هفدهم ژوئن ۱۹۹۹ در تهران به تصویب رسید و در دومین اجلاس فوق‌العاده در ابوظبی مورخ نوزدهم ژانویه ۲۰۱۱ اصلاح شد.^۶ مهم‌ترین دلایل اهمیت اتحادیه بین‌المجالس اسلامی در راهبرد دیپلماسی پارلمانی جمهوری اسلامی ایران عبارتند از:

- استقرار دبیرخانه اتحادیه بین‌المجالس اسلامی در تهران

به دلیل ایفای نقش فعال مجلس شورای اسلامی، دبیرخانه اتحادیه بین‌المجالس اسلامی در تهران مستقر است که ظرفیت مناسبی را برای گسترش دیپلماسی پارلمانی جمهوری اسلامی ایران فراهم کرده است.

- اهمیت موضوع فلسطین در دیپلماسی رسمی و پارلمانی جمهوری اسلامی ایران

یکی از موضوع‌های مهم اجلاس‌های اتحادیه بین‌المجالس اسلامی، نحوه دفاع از حقوق ملت مظلوم فلسطین در برابر تجاوزهای رژیم صهیونیستی بوده است، به طوری که موضوع فلسطین یکی از دلایل تأسیس این اتحادیه بود که به خوبی می‌توان مصداق آن را در تصویر مسجدالاقصی در وسط لوگوی اتحادیه بین‌المجالس اسلامی مشاهده کرد. در لوگوی این اتحادیه آیه ۳۸ سوره شوری، **وَأْمُرُهُمْ سُورَىٰ بَيْنَهُمْ** نیز درج شده است.

1. Parliamentary Union of the OIC Member States (PUIC, PUOICM)

2. <http://www.puic.org/new/index.php/publications/news-bulletin>

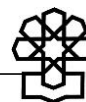
3. [https://gcr.ac.ir/fa/news/1843/%D8%A7%D8%B5%D9%84-152-](https://gcr.ac.ir/fa/news/1843/%D8%A7%D8%B5%D9%84-152-%D9%82%D8%A7%D9%86%D9%88%D9%86-%D8%A7%D8%B3%D8%A7%D8%B3%DB%8C)

%D9%82%D8%A7%D9%86%D9%88%D9%86-%D8%A7%D8%B3%D8%A7%D8%B3%DB%8C

4. Statute of the PUIC

5. Founding Conference

6. Amended Statute of the Parliamentary Union of the OIC Member States, <http://en.puic.org/news/618>

تصویر ۱. لوگوی اتحادیه بین‌المجالس اسلامی

به همین دلیل یکی از مسیرهای دیپلماتیک اجماع‌سازی در جهان اسلام برای دفاع از حقوق ملت فلسطین، اشتراک‌گذاری ظرفیت مجالس اسلامی درون اتحادیه بین‌المجالس اسلامی است.

- افزایش اثرگذاری جهان اسلام در اتحادیه بین‌المجالس جهانی

یکی از مهم‌ترین ارکان سیاسی سازمان کنفرانس اسلامی، اتحادیه بین‌المجالس اسلامی است. تقویت همگرایی بین مجالس کشورهای اسلامی، فرصت مناسبی را برای تقویت وزن و جایگاه آنان در اتحادیه بین‌المجالس جهانی فراهم می‌کند.^۱

- توسعه همگرایی منطقه‌ای، قاره‌ای و فرامنطقه‌ای

اتحادیه بین‌المجالس اسلامی به دلیل حضور کشورهای اسلامی و عضویت کشورهای همسایه، به صورت غیرمستقیم به توسعه منطقه‌گرایی و رقیق‌سازی اختلاف‌ها در جهان اسلام کمک می‌کند.^۲ اغلب کشورهای همسایه جمهوری اسلامی ایران مسلمان هستند و دیپلماسی هوشمندانه هیئت‌های دیپلماتیک مجلس شورای اسلامی در اتحادیه بین‌المجالس اسلامی، می‌تواند به توسعه روابط با همسایگان به‌عنوان یکی از اولویت‌های سیاست خارجی جمهوری اسلامی ایران کمک کند.

- شکل‌گیری بستر مساعد برای حضور فعال تر بانوان نماینده در عرصه دیپلماتیک

هم‌زمان با افزایش فعالیت زنان نماینده در اتحادیه بین‌المجالس جهانی و اهمیت موضوع‌های مرتبط با زنان در اتحادیه مذکور، توجه اتحادیه بین‌المجالس اسلامی به مشارکت زنان نماینده افزایش یافته است و این اتحادیه به دنبال آن است که بستر مساعدی را برای مشارکت فعال قانونگذاران زن مجلس شورای اسلامی در عرصه دیپلماسی پارلمانی فراهم کند. از مصادیق افزایش اهمیت موضوع‌های مرتبط با زنان در کنفرانس اتحادیه بین‌المجالس اسلامی، می‌توان به برگزاری «همایش نمایندگان زن مسلمان مجالس کشورهای اسلامی»^۳ اشاره کرد. یکی از مأموریت‌های این همایش، اشتراک‌گذاری تجارب مجالس اسلامی در حوزه زنان و خانواده است. در این اجلاس به منشور خانواده در اسلام که «کمیته عالی بین‌المللی اسلامی در خصوص زن و کودک»^۴ تهیه کرده بود، اشاره شده است. «دانشکده فقه دانشگاه الازهر»^۵، «سند حقوق بشری مجمع بین‌المللی زنان

1. <http://www.puic.org/new/index.php/publications/news-bulletin>

2. <http://www.puic.org/new/index.php/member-states/observers>

3. Conference of the Muslim Women Parliamentarians

4. International Islamic Supreme Committee on woman and Child

5. Academy of Fiqh (Islamic Jurisprudence) of Al-Azhar University

مسلمان»^۱ و توصیه‌های سیزدهمین نشست وزرای خارجه کشورهای اسلامی از منابع و مراجع تأثیرگذار در تهیه پیش‌نویس منشور خانواده در اسلام بودند.^۲ تاکنون از هفدهم ژانویه ۲۰۱۲ تا ۲۹ ژانویه ۲۰۲۰، ۹ دور از اجلاس نمایندگان زن مسلمان مجالس کشورهای اسلامی برگزار شده است.^۳ شایان ذکر است اولین همایش در ۲۷ ژانویه ۲۰۱۲ در «پالم بنگ»^۴ اندونزی^۵ و دومین اجلاس نیز در نوزدهم ژانویه ۲۰۱۳ در خارطوم با حضور ۲۴ هیئت دیپلماتیک مجالس کشورهای اسلامی در سودان برگزار شد.^۶ در اجلاس دوم بر حمایت از نقش زنان در همه ابعاد توسعه‌ای و حمایت از زنان و کودکان ملت فلسطین تأکید شد.^۷

با فعال‌تر شدن هیئت دیپلماتیک مجلس شورای اسلامی، سومین نشست نمایندگان زن مسلمان اتحادیه بین‌المجالس اسلامی در ۱۶ فوریه ۲۰۱۴ با سخنرانی افتتاحیه (معاون حقوقی وقت رئیس‌جمهوری)^۸ قبل از نهمین اجلاس اتحادیه مجالس کشورهای عضو سازمان همکاری اسلامی در تهران برگزار شد.^۹ وی در این اجلاس خواستار تأسیس مرکز حل اختلاف و مرکز داوری اسلامی برای حل مشکلات میان کشورهای اسلامی شد.^{۱۰}

چهارمین اجلاس نمایندگان زن مسلمان اتحادیه بین‌المجالس اسلامی در ۱۹ ژانویه ۲۰۱۵ در استانبول^{۱۱} با عنوان «توانمندسازی نقش و مشارکت زنان در توسعه اقتصادی کشورهای عضو سازمان همکاری اسلامی» برگزار شد.^{۱۲} پنجمین اجلاس نیز با حضور نمایندگان ۱۴ کشور اسلامی در ۲۲ ژانویه ۲۰۱۶ در بغداد برگزار شد در این اجلاس، تأسیس «شورای عالی نمایندگان زن مسلمان»^{۱۳} از طرف شرکت‌کنندگان ارائه شد.^{۱۴}

ششمین اجلاس نمایندگان زن مسلمان اتحادیه بین‌المجالس اسلامی در ۲۱ ژانویه ۲۰۱۷ در باماکو، در جمهوری میانمار با حضور نمایندگان ۲۹ کشور اسلامی برگزار شد.^{۱۵} در این اجلاس هیئت دیپلماتیک مجلس شورای اسلامی پیشنهاد داد به‌منظور حمایت از مردم فلسطین، کنفرانسی در ۲۷ فوریه ۲۰۱۷ در تهران برگزار شود.^{۱۶} هفتمین اجلاس نیز با حضور نمایندگان ۲۳ کشور اسلامی در پانزدهم ژانویه ۲۰۱۸ در هتل اسپیناس تهران با حضور برخی بانوان نماینده برگزار شد.^{۱۷} هشتمین همایش نمایندگان زن مسلمان مجالس اسلامی در یازدهم مارس ۲۰۱۹ در رباط پایتخت مراکش^{۱۸} و نهمین

1. International Muslim Women Association

2. <http://en.puic.org/news/3163>

3. <http://en.puic.org/news/3180>

4. Palembang

5. <http://en.puic.org/category/156>

6. Khartoum Declaration Of Muslim Women Parliamentarians, <http://en.puic.org/news/2925>

7. final Report Of The Second Conference Of The Muslim Women Parliamentarians, <http://en.puic.org/news/3058>

8. <http://en.puic.org/category/176>

9. <https://www.tasnimnews.com/fa/news/1392/11/27/284577/>

۱۰. الهام امین‌زاده، پیشنهاد ایران برای ایجاد مرکز داوری اسلامی، خبرگزاری صداوسیما، ۲۷ بهمن ۱۳۹۲.

11. <https://www.oic-oci.org/docdown/?docID=3019&refID=1110>

12. <http://www.puic.org/new/index.php/conferences-meetings/the-muslim-women-parliamentarians>

13. Supreme Council of Muslim Women Parliamentarians

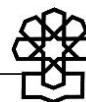
14. <http://en.puic.org/news/311>

15. <http://en.puic.org/category/208>

16. <http://en.puic.org/news/359>

17. <http://en.puic.org/category/216>

18. <http://en.puic.org/category/216>

اجلاس نیز در ۲۹ ژانویه ۲۰۲۰ در «آواگا دوگو»^۱، پایتخت بورکینافاسو برگزار شد.^۲

گفتار دوم: اعضای رسمی و ناظر اتحادیه بین‌المجالس اسلامی

اتحادیه بین‌المجالس اسلامی شامل مجالس قانونگذاری کشورهای عضو سازمان کنفرانس اسلامی است.^۳ انتشار فصلنامه بولتن خبری، چاپ بروشور قبل از شروع اجلاس و آشنایی اعضا با آخرین تغییرات ساختاری مجالس عضو و ناظر، از مهم‌ترین انتشارات اتحادیه بین‌المجالس اسلامی است.^۴ در این میان مطالعه اسناد و آثار اتحادیه بین‌المجالس اسلامی و آشنایی نمایندگان محترم مجلس شورای اسلامی با آخرین تغییرات مجالس سایر اعضا، می‌تواند در اشتراک‌گذاری تجارب پارلمانی مؤثر باشد.

۱-۲. اعضای رسمی

در جدول ۱. اسامی اعضای رسمی و سال عضویت آنان در اتحادیه بین‌المجالس اسلامی آورده شده است. ۵۴ مجلس قانونگذاری کشورهای اسلامی تا اوت ۲۰۲۲ در اتحادیه بین‌المجالس اسلامی عضویت دارند.

جدول ۱. اعضای رسمی اتحادیه بین‌المجالس اسلامی

عضو	سال عضویت	عضو	سال عضویت
افغانستان	۲۰۰۸	آلبانی	۱۹۹۹
الجزایر	۱۹۹۹	آذربایجان	۱۹۹۹
بحرین	۱۹۹۹	بنگلادش	۱۹۹۹
بنین	۱۹۹۹	بورکینافاسو	۱۹۹۹
کامرون	۱۹۹۹	چاد	۱۹۹۹
کومورس	۲۰۱۳	جیبوتی	۱۹۹۹
گابن	۱۹۹۹	گامبیا	۲۰۰۹
گینه	۱۹۹۹	گینه بیسائو	۱۹۹۹
گویان	۱۹۹۹	اندونزی	۱۹۹۹
جمهوری اسلامی ایران	۱۹۹۹	عراق	۱۹۹۹
اردن	۱۹۹۹	قزاقستان	۱۹۹۹
کویت	۱۹۹۹	قرقیزستان	۱۹۹۹
لبنان	۱۹۹۹	لیبی	۱۹۹۹
مالزی	۱۹۹۹	مالدیو	۲۰۱۲
مالی	۱۹۹۹	موریتانی	۱۹۹۹
مراکش	۱۹۹۹	موزامبیک	۱۹۹۹

1. Ouagadougou

2. <http://en.puic.org/news/10325>

۳. بند یک ماده دوم اساسنامه اتحادیه بین‌المجالس اسلامی.

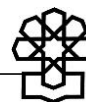
4. <http://www.puic.org/new/index.php/publications/news-bulletin>

عضو	سال عضویت	عضو	سال عضویت
نیجر	۱۹۹۹	نیجریه	۲۰۰۵
عمان	۱۹۹۹	پاکستان	۱۹۹۹
فلسطین	۱۹۹۹	قطر	۱۹۹۹
عربستان سعودی	۱۹۹۹	سنگال	۱۹۹۹
سیرالئون	۱۹۹۹	سومالی	۲۰۰۷
سودان	۱۹۹۹	سوریه	۱۹۹۹
تاجیکستان	۲۰۰۶	توگو	۱۹۹۹
ترکیه	۱۹۹۹	تونس	۱۹۹۹
ترکمنستان	۱۹۹۹	اوگاندا	۱۹۹۹
امارات متحده عربی	۱۹۹۹	یمن	۱۹۹۹

۲-۲. اعضای ناظر

علاوه بر اعضای رسمی اتحادیه بین‌المجالس اسلامی، ۲۲ مجلس قانونگذاری و نهاد منطقه‌ای و بین‌المللی نیز به‌عنوان عضو ناظر در این اتحادیه عضویت دارند. اعضای ناظر به پیشنهاد کمیته اجرایی و تصویب «کمیته عمومی» انتخاب می‌شوند. اعضای ناظر می‌توانند نظرها و پیشنهادهايشان را ارائه کنند ولی حق رأی ندارند.^۱

۱. بند سوم ماده دوم اساسنامه اتحادیه بین‌المجالس اسلامی.

جدول ۲. اعضای ناظر اتحادیه بین‌المجالس اسلامی^۱

عضو ناظر	سال عضویت / میلادی	عضو ناظر	سال عضویت
اتحادیه بین‌المجالس جهانی ^۲ 	۲۰۰۱	اتحادیه بین‌المجالس عرب ^۳ 	۲۰۰۱
اتحادیه بین‌المجالس آفریقا ^۴ 	۲۰۰۱	مجمع مجالس آسیا ^۵ 	۲۰۰۱
سازمان همکاری اسلامی ^۶ 	۲۰۰۱	اتحادیه دولت‌های عرب ^۷ 	۲۰۰۱
شورای مشورتی اتحادیه عرب مغرب ^۸ 	۲۰۰۱	کمیته بین‌المللی صلیب سرخ ^۹ 	۲۰۰۱
جمهوری ترک قبرس شمالی ^{۱۰} 	۲۰۰۴	مجمع بین‌المجالس کشورهای مستقل مشترک‌المنافع ^{۱۱} 	۲۰۰۶
مجمع مجالس قانونگذاری حوزه مدیترانه ^{۱۲}	۲۰۰۹	مجمع جوانان کنفرانس اسلامی برای گفتگو و همکاری ^{۱۳}	۲۰۱۰

1. <http://en.puic.org/news/650>

2. Inter – Parliamentary Union

3. The Arab Inter-parliamentary Union

4. The African Parliamentary Union

5. Asian Parliamentary Assembly

6. The Organization of Islamic Cooperation

7. League of Arab States

8. The Consultative Council of the Maghreb Arab Union

9. International Committee of the Red Cross (ICRC)

10. Turkish Republic of Northern Cyprus

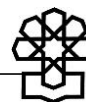
11. The Inter-Parliamentary Assembly of Member Nations of the Commonwealth of Independent States

12. Parliamentary Assembly of The Mediterranean

13. Islamic Conference Youth Forum for Dialogue and Cooperation (ICYF – DC)

سال عضویت	عضو ناظر	سال عضویت / میلادی	عضو ناظر
			
۲۰۱۱	سازمان علمی، فرهنگی و آموزشی اسلامی ^۲ 	۲۰۱۱	مرکز تحقیقات تاریخ، هنر و فرهنگ اسلام ^۱
۲۰۱۱	مجمع مجالس قانونگذاری کشورهای ترک زبان ^۴ 	۲۰۱۱	مجمع مجالس قانونگذاری همکاری‌های اقتصادی دریای سیاه ^۳
۲۰۱۲	مرکز آموزش و تحقیقات اجتماعی، اقتصادی و آماری کشورهای اسلامی ^۶ 	۲۰۱۲	جبهه ملی آزادی بخش مراکش ^۵
۲۰۱۳	پارلمان عرب ^۸ 	۲۰۱۲	مجمع مجالس قانونگذاری اتحادیه بیلاروس و روسیه ^۷
		۲۰۲۱	اتحادیه مجمع قانونگذاران برای قدس ^۹

1. Research Center for Islamic History, Art and Culture (IRCICA)
2. Islamic Educational, Scientific and Cultural Organization (ISESCO)
3. Parliamentary Assembly of the Black Sea Economic Cooperation (PABSEC)
4. Turkish Language Assembly
5. Moroccan Army of Liberation
6. The Statistical, Economic and Social Research and Training Centre for Islamic Countries (SESRIC)
7. Parliamentary Assembly Union of Belarus and Russia
8. Arab Parliament
9. The League of Parliamentarians for Al Quds (LP4Q)

گفتار سوم: کارنامه دیپلماسی مجلس شورای اسلامی در اتحادیه بین‌المجالس اسلامی

مجلس شورای اسلامی نقش مهم و تأثیرگذاری را در روند تأسیس و توسعه ساختاری و برنامه‌ریزی اتحادیه بین‌المجالس اسلامی ایفا کرده است. اولین گردهمایی نمایندگان مجالس کشورهای اسلامی با دعوت گروه بین‌المجالس جمهوری اسلامی ایران با حضور نمایندگان ۱۶ کشور اسلامی در خلال نودوسومین اجلاس اتحادیه بین‌المجالس جهانی در مادرید تشکیل شد. کشورهای شرکت‌کننده در این نشست بر ضرورت تشکیل یک مجمع پارلمانی با حضور کشورهای اسلامی تأکید و مقرر کردند پیشنهادهایشان را در خلال نودوچهارمین اجلاس اتحادیه بین‌المجالس جهانی در بخارست ارائه کنند. به‌این ترتیب دومین گردهمایی نمایندگان مجالس کشورهای اسلامی به ابتکار گروه بین‌المجالس جمهوری اسلامی ایران با حضور نمایندگان ۱۲ کشور در اکتبر ۱۹۹۵ در بخارست تشکیل و به دنبال آن سومین گردهمایی نیز با تلاش گروه ایران، یک روز قبل از شروع نودوپنجمین اجلاس بین‌المجالس جهانی (آوریل ۱۹۹۶) با حضور نمایندگان مجالس ۱۰ کشور اسلامی و دبیرکل اتحادیه پارلمان عرب در استانبول برگزار شد.

در ادامه تلاش‌ها، گروه بین‌المجالس جمهوری اسلامی ایران دو نشست دیگر در حاشیه نودوششمین اجلاس بین‌المجالس جهانی (پکن - سپتامبر ۱۹۹۶) برگزار کرد که در آن حاضران توافق کردند در اولین جلسه کمیته برنامه‌ریزی اتحادیه مجالس کشورهای اسلامی در ۲۲ اکتبر ۱۹۹۶ مصادف با اول آبان ۱۳۷۵ در تهران شرکت کنند. این نشست با حضور نمایندگان مجالس قانونگذاری ایران، اندونزی، لیبی، سودان، سوریه، فلسطین، پاکستان و بنگلادش در تهران برگزار و متعاقب آن، هسته اولیه تأسیس اتحادیه بین‌المجالس اسلامی کلید خورد. آیت الله مجتهد شبستری رئیس شورای اجرایی گروه بین‌المجالس جمهوری اسلامی ایران در این اجلاس بر ضرورت وحدت نظر، همفکری و هماهنگی مسلمانان به‌منظور رفع مشکلات و بهره‌گیری از امکانات بالقوه جهان اسلام تأکید کردند.^۱ در این نشست پیش‌نویس اساسنامه اتحادیه بین‌المجالس اسلامی که در آن از تهران به‌عنوان مقر اتحادیه نام‌برده شده بود، به تصویب اعضا رسید و مقرر شد اولین کنفرانس سران مجالس کشورهای اسلامی در تهران یا اسلام‌آباد برگزار شود.

پس از یک وقفه یک ساله به‌دلیل اعتراض مجالس برخی کشورهای اسلامی مبنی بر ضرورت مشارکت فراگیر تمامی مجالس کشورهای اسلامی در این امر مهم، مجلس کویت پیشنهاد کرد نشست با حضور همه مجالس قانونگذاری کشورهای اسلامی برگزار شود که بر این اساس مجلس شورای اسلامی نسبت به برگزاری نشستی تحت عنوان اجلاس فراگیر کمیته هماهنگی اتحادیه مجالس قانونگذاری و مشورتی کشورهای اسلامی اقدام کرد. در این اجلاس دو روزه (۲۳ و ۲۴ آبان ۱۳۷۷) که با حضور نمایندگان مجالس ۲۹ کشور عضو سازمان همکاری اسلامی برگزار شد، پیش‌نویس اساسنامه اتحادیه به تصویب اعضای حاضر در اجلاس رسید و تصویب نهایی آن به کنفرانس تأسیس با حضور همه مجالس قانونگذاری کشورهای اسلامی واگذار شد. در ۱۷ ژوئن ۱۹۹۹، کنفرانس تأسیس اتحادیه بین‌المجالس

۱. خبرگزاری جمهوری اسلامی ایران، دومین اجلاس کمیته برنامه‌ریزی اتحادیه مجالس کشورهای اسلامی گشایش یافت، اول آبان ۱۳۷۵.

اسلامی در تهران برگزار شد و «مقر دائمی اتحادیه بین‌المجالس اسلامی»^۱ در تهران قرار گرفت.^۲

مصادق دیگر از نقش فعال مجلس شورای اسلامی در پیدایش، تکوین و توسعه اتحادیه بین‌المجالس اسلامی می‌توان به برگزاری نهمین اجلاس اتحادیه مجالس کشورهای عضو سازمان همکاری اسلامی ۲۵ لغایت ۳۰ بهمن ۱۳۹۲ در تهران اشاره کرد. در مراسم افتتاحیه نهمین دوره اجلاس بین‌المجالس اسلامی، ریاست آن برای مدت یک سال به جمهوری اسلامی ایران واگذار شد. هیئت دیپلماتیک جمهوری اسلامی ایران تلاش کرد از فرصت میزبانی در جهت دفاع از حقوق هسته‌ای ملت استفاده کند، به‌ویژه اینکه رئیس وقت مجلس و ۱۴ نایب‌رئیس در قالب ۴۷ هیئت پارلمانی از ۵۴ کشور عضو در نهمین اجلاس بین‌المجالس اسلامی شرکت داشتند. به همین دلیل در بیانیه یازده ماده‌ای پایانی، بندهای هفتم، هشتم و دهم آن به موضوع هسته‌ای و تحریم‌ها مرتبط می‌شد. در بند هفتم بر لزوم برچیدن و امحای کامل انواع سلاح‌های کشتار جمعی به‌ویژه سلاح‌های هسته‌ای در جهان و تأکید بر عدم تفکیک حقوق و مسئولیت هم‌زمان همه دولت‌ها برای اجرای مفاد معاهدات بین‌المللی مربوط و حق انکارناپذیر همه ملت‌ها برای تحصیل، بهره‌مندی و توسعه انرژی و فناوری هسته‌ای صلح‌آمیز تأکید شد. در بند هشتم بر ضرورت پایبندی و تمکین رژیم صهیونیستی به قطعنامه‌های مصوب شورای امنیت سازمان ملل متحد و آژانس بین‌المللی انرژی اتمی پیرامون امحای تسلیحات کشتار جمعی به‌ویژه سلاح‌های هسته‌ای به‌عنوان شرط ضروری تضمین امنیت و ثبات غرب آسیا اشاره شد. در بند دهم نیز اعمال تحریم‌های اقتصادی و مالی و نیز تبعیض‌ها در این زمینه که با هدف پیشبرد مقاصد سیاسی نامشروع در تناقض آشکار با حقوق بین‌الملل قرار دارند و بر اقتصادهای داخلی به‌ویژه بخش خصوصی و زندگی مردم بی‌گناه آثار منفی فوق‌العاده‌ای برجا می‌گذارند، محکوم شد. شانزدهمین کنفرانس دو روزه اتحادیه بین‌المجالس اسلامی در دهم دسامبر ۲۰۲۱ (۱۹ آذرماه ۱۴۰۰) به میزبانی «مصطفی شنتوپ»، رئیس مجلس ترکیه در کاخ دولما‌باغچه استانبول کنفرانس با عنوان «اشتراک‌گذاری، وجدان و اسلام: فلسطین، مهاجرت و افغانستان» افتتاح شد و نمایندگانی از ۳۸ کشور از جمله جمهوری آذربایجان، جمهوری اسلامی ایران، امارات متحده عربی، مصر، الجزایر، تاجیکستان، یمن، عربستان سعودی، نیجر، مالی، لیبی، کویت، قطر، کامرون و گابن در آن حضور داشتند. موضوع فلسطین، تحولات افغانستان پس از به قدرت رسیدن طالبان و مهاجرت از مهم‌ترین محورهای شانزدهمین کنفرانس بین‌المجالس اسلامی بودند.^۳

هیئت عالی بین‌المجالس جمهوری اسلامی ایران، به ریاست دکتر محمدباقر قالیباف ریاست محترم مجلس یازدهم در این اجلاس حضور یافتند. ریاست محترم مجلس در راستای اهتمام میدانی قوه مقننه به توسعه دیپلماسی پارلمانی اقتصادی و در حاشیه اجلاس با تعداد زیادی از فعالان اقتصادی و بازرگانان جمهوری اسلامی ایران در ترکیه و نیز جمعی از سرمایه‌گذاران و مدیران هلدینگ‌های بزرگ ترکیه‌ای در ایران دیدار و گفتگو کرد و از نزدیک در جریان مسائل و مشکلات آنان قرار گرفت.^۴

1. Permanent Headquarters of PUIC

2. <http://en.puic.org/news/638>

۳. کنفرانس اتحادیه بین‌المجالس کشورهای عضو سازمان همکاری اسلامی در استانبول، خبرگزاری آناتولی، دهم دسامبر ۲۰۲۱.

4. <https://www.farsnews.ir/news/14000918000620/>

تصویر ۲. دیدار و رایزنی ریاست محترم قوه مقننه با فعالان اقتصادی در حاشیه اتحادیه بین‌المجالس اسلامی

گفتار چهارم: اهداف اتحادیه بین‌المجالس اسلامی

- در بند اول تا هفتم ماده یک اساسنامه، به اهداف تأسیس اتحادیه بین‌المجالس اسلامی اشاره شده است که عبارتند از:
- معرفی و ترویج اصول والای اسلام با تأکید بر جنبه‌های گوناگون تمدنی آن.
  - تحکیم و پشتیبانی از تحقق اصل اسلامی شورا در همه کشورهای عضو اتحادیه و پیشبرد این اصل مطابق با قانون اساسی و شرایط هریک از کشورهای عضو.
  - ارائه چارچوبی برای همکاری و هماهنگی گسترده و ثمربخش بین اعضا در مجامع بین‌المللی.
  - ترغیب دیدار و گفتگو میان مجالس کشورهای عضو سازمان همکاری اسلامی و نمایندگان آنها، تبادل تجارب پارلمانی، بحث و بررسی مسائل اقتصادی، فرهنگی، اجتماعی و سیاسی مورد علاقه کشورهای عضو و پرداختن به چالش‌های جدی و تلاش‌هایی که برای مقابله با سلطه فرهنگی، سیاسی و اقتصادی انجام می‌شود.
  - تقویت تماس، همکاری و مشارکت با دیگر سازمان‌های پارلمانی، دولتی و غیردولتی به‌منظور پیشبرد اهداف مشترک.
  - تقویت روحیه هماهنگی میان ملل جهان به‌منظور احترام و دفاع از حقوق بشر و اصول بشردوستانه و استقرار صلح براساس عدالت.
  - تأکید بر اینکه در این اساسنامه با استناد به منشور سازمان همکاری اسلامی و میثاق ملل متحد، اتحادیه یا ارکان آن مجاز نیستند در اموری که اساساً در حیطه صلاحیت داخلی هریک از اعضا است و یا هر آنچه که به این امور مربوط می‌شود مداخله کنند.^۱

1. <http://en.puic.org/news/618>

گفتار پنجم: ارکان اتحادیه بین‌المجالس اسلامی

اتحادیه بین‌المجالس اسلامی از چهار رکن کنفرانس، کمیته اجرایی، کمیته‌های تخصصی دائمی و دبیرخانه تشکیل شده است.^۱

۱-۵. کنفرانس

کنفرانس اتحادیه به نشست رؤسای مجالس کشورهای عضو اطلاق می‌شود. تا قبل از اصلاح اساسنامه، اجلاس‌های کنفرانس هر دو سال یک بار برگزار می‌شد ولی پس از اصلاح اساسنامه به سالی یک بار تغییر یافت.^۲ در برخی نشست‌های کنفرانس برخی کشورها به دلایل سیاسی در آن شرکت نکرده‌اند. برای مثال سیزدهمین کنفرانس مجالس کشورهای عضو سازمان همکاری اسلامی با حضور ۱۷ رئیس مجلس و ۱۴ نایب‌رئیس برگزار شد و تمامی هیئت‌های شرکت‌کننده، در سطح رؤسای کمیسیون‌ها و نمایندگان مجلس بودند ولی نمایندگان کشورهای عربستان، امارات و بحرین در این کنفرانس حضور نداشته‌اند.^۳ شانزدهمین کنفرانس اتحادیه بین‌المجالس اسلامی نهم تا دهم دسامبر ۲۰۲۱ (۱۸ و ۱۹ آذر ۱۴۰۰) با عنوان «اشتراک‌گذاری، وجدان و اسلام: فلسطین، مهاجرت و افغانستان» با حضور دکتر محب‌باقر قالیباف، ریاست محترم مجلس یازدهم، در کشور ترکیه برگزار شد.

1. <http://en.puic.org/news/674>

2. <http://www.puic.org/new/index.php/conferences-meetings/conferences>

3. <https://www.trt.net.tr/persian/yrn/۱۶/۰۱/۲۰۱۸/nmyndh-sngl-dbyrkh1-dwrhy-mjls-khshwrhy-slmy-shd-۸۸۹۴۰۰>

تصویر ۳. شانزدهمین کنفرانس اتحادیه بین‌المجالس اسلامی

حضور ریاست محترم مجلس شورای اسلامی در کنار رئیس مجلس ملی ترکیه (ریاست کنفرانس شانزدهم) در تصویر شماره ۳ نشانگر نقش و جایگاه مهم مجلس شورای اسلامی و دیپلماسی پارلمانی سران در راهبرد اتحادیه بین‌المجالس اسلامی است.^۱

در کنفرانس شانزدهم، نمایندگان ۳۸ کشور از جمله جمهوری آذربایجان، امارات متحده عربی، مصر، الجزایر، تاجیکستان، یمن، عربستان سعودی، نیجر، مالی، لیبی، کویت، قطر، کامرون و گابن شرکت کردند.^۲ شایان ذکر است ریاست شانزدهمین کنفرانس اتحادیه بین‌المجالس اسلامی برعهده «مصطفی شنتوپ»، رئیس مجلس ملی جمهوری ترکیه بود.^۳ دکتر «آرتان آتالی»^۴، معاون رئیس مجلس ملی جمهوری ترکیه نیز به‌عنوان گزارشگر شانزدهمین کنفرانس اتحادیه بین‌المجالس اسلامی انتخاب شد.^۵

1. <http://en.puic.org/news/12900>

2. <https://www.aa.com.tr/fa/>

3. <http://en.puic.org/news/9913>

4. Orhan Atalay

5. <http://en.puic.org/news/9914>

تصویر ۴. رئیس و گزارشگر شانزدهمین کنفرانس اتحادیه بین‌المجالس اسلامی

در پایان کنفرانس‌های اتحادیه بین‌المجالس جهانی، بیانیه‌ای از طرف اعضا صادر می‌شود. بیانیه کنفرانس شانزدهم (بیانیه استانبول) نیز در دهم دسامبر ۲۰۲۲ صادر شد.^۱

۲-۵. کمیته عمومی

اولین اجلاس «کمیته عمومی»^۲ که پیش‌تر با عنوان «شورا» معروف بود، در هفدهم ژوئن ۱۹۹۹ در تهران برگزار شد. بیست‌وپنجمین نشست کمیته عمومی نیز در نهم دسامبر ۲۰۲۱ در استانبول ترکیه برگزار شد.^۳

۳-۵. کمیته اجرایی

کمیته اجرایی اتحادیه بین‌المجالس اسلامی، سالی دوبار تشکیل جلسه می‌دهد.^۴ چهل‌وهفتمین اجلاس کمیته اجرایی در ۱۳ و ۱۴ مارس ۲۰۲۲ (۲۲ و ۲۳ اسفند ۱۴۰۱) در الجزایر تشکیل و مقرر شد هفدهمین کنفرانس اتحادیه بین‌المجالس اسلامی نیز در جمهوری الجزایر تشکیل شود.^۵

۱. برای مشاهده متن کامل بیانیه شانزدهمین کنفرانس اتحادیه بین‌المجالس اسلامی به وب‌سایت زیر رجوع شود:

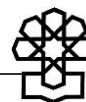
<http://en.puic.org/news/12923>

2. General Committee

3. <http://en.puic.org/news/646>

4. <http://www.puic.org/new/index.php/members-of-committees/members-of-the-executive-committee>

5. <http://en.puic.org/news/13006>

جدول ۳. اعضای کمیته اجرایی اتحادیه بین‌المجالس اسلامی

نام گروه	اعضا
گروه عرب	الجزایر، لبنان، عمان، عربستان
گروه آسیا	جمهوری اسلامی ایران، بنگلادش، مالزی، اندونزی
گروه آفریقا	کامرون، ساحل عاج، موزامبیک، سنگال
تروئیکا ^۱	ترکیه (رئیس کنونی)، تونس (رئیس آینده)، بورکینافاسو (رئیس گذشته)

به رؤسای قبلی، کنونی و بعدی اتحادیه بین‌المجالس اسلامی، تروئیکای اتحادیه بین‌المجالس اسلامی می‌گویند.

۴-۵. کمیته‌های تخصصی دائمی

اتحادیه بین‌المجالس اسلامی دارای پنج «کمیته دائمی تخصصی»^۲ است که سالی یک بار تشکیل جلسه می‌دهند. اعضای این کمیته‌ها در سه گروه آسیایی، عربی و آفریقایی جایابی شده‌اند. عناوین پنج کمیته تخصصی دائمی اتحادیه بین‌المجالس اسلامی عبارتند از:

- کمیته تخصصی دائمی امور سیاسی و روابط خارجی،^۳
- کمیته تخصصی دائمی حقوق بشر، زنان و امور خانواده،^۴
- کمیته دائمی تخصصی اقتصاد و محیط زیست،^۵
- کمیته تخصصی دائمی امور فرهنگی، حقوقی و گفتگوی تمدن‌ها و مذاهب،^۶
- کمیته دائمی فلسطین.^۷

فرق کمیته دائمی فلسطین با سایر کمیته‌ها این است که جلسات کمیته مذکور براساس تحولات بین‌المللی و رویدادهای مهم در فلسطین اشغالی برگزار می‌شود که از مصادیق آن می‌توان به اجلاس فوق‌العاده این کمیته در ۱۴ ژانویه ۲۰۰۹ به دلیل جنایات رژیم صهیونیستی در نوار غزه اشاره کرد.^۸ آخرین اجلاس فوق‌العاده این کمیته در ۲۷ ژانویه ۲۰۲۰ در بورکینافاسو برگزار شد.^۹

هریک از کمیته‌های تخصصی، دوازده عضو دارد و برخی اعضا در بیش از یک کمیته عضویت دارند. برای مثال جمهوری اسلامی ایران در دو کمیته امور سیاسی و روابط خارجی و همچنین کمیته حقوق بشر، زنان و امور خانواده عضویت دارد.^{۱۰}

1. Troika

2. Standing Specialized Committee

3. Standing Specialized Committee on Political Affairs and Foreign Relations

4. Standing Specialized Committee on Human Rights, Women and Family Affairs

5. Standing Specialized Committee on Economic and Environment

6. Standing Specialized Committee on Cultural Affairs, Legal and Dialogue of Civilizations And Religions

7. Standing Committee on Palestine

8. <http://en.puic.org/news/729>

9. <http://en.puic.org/news/10319>

10. <http://en.puic.org/news/674>

جدول ۴. اعضای کمیته‌های تخصصی دائمی اتحادیه بین‌المجالس اسلامی

عنوان کمیته تخصصی دائمی	عنوان گروه	اعضا
کمیته امور فرهنگی، حقوقی، گفتگوی تمدن‌ها و مذاهب	آسیا	افغانستان، اندونزی، قرقیزستان، ترکیه
	آفریقا	کامرون، گینه بیسائو، جمهوری سیرالئون، جمهوری توگو
	عربی	الجزایر، اتحادیه کومورس ^۱ ، اردن، عمان
کمیته اقتصاد و محیط زیست	آسیا	جمهوری اندونزی، جمهوری قرقیزستان، پاکستان، ترکیه
	آفریقا	جمهوری چاد، نیجر، موزامبیک، سنگال
	عربی	اتحادیه کومورس، مراکش، قطر، سوریه
کمیته تخصصی دائمی حقوق بشر، زنان و امور خانواده	آسیا	جمهوری اسلامی ایران، افغانستان، جمهوری آذربایجان، جمهوری پاکستان
	آفریقا	بورکینافاسو، کامرون، جمهوری ساحل عاج، جمهوری مالی
	عربی	کویت، موریتانی، فلسطین، سودان
کمیته تخصصی دائمی امور سیاسی و روابط خارجی	آسیا	جمهوری اسلامی ایران، اندونزی، ترکیه و پاکستان
	آفریقا	بورکینافاسو، جمهوری بنین، جمهوری گامبیا، جمهوری نیجر
	عربی	عراق، کویت، جمهوری موریتانی، مراکش
کمیته دائمی فلسطین	آسیا	جمهوری اسلامی ایران، اندونزی، ترکیه
	آفریقا	بورکینافاسو، کامرون، چاد، جمهوری گینه، جمهوری سنگال
	عربی	فلسطین، الجزایر، بحرین، عراق، اردن، مراکش، عربستان، سودان، امارات متحده عربی
	تروئیکای اتحادیه	رؤسای پیشین، کنونی و آینده کنفرانس اتحادیه بین‌المجالس اسلامی ^۲

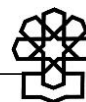
اتحادیه بین‌المجالس اسلامی، کارگروهی را نیز برای تدوین پیش‌نویس منشور مقابله با تروریسم و افراط‌گرایی تشکیل

داده است.^۳

1. Union of the COMOROS

2. <http://en.puic.org/news/491>

3. <http://www.puic.org/new/index.php/members-of-committees/members-of-the-working-group-to-draft-the-puic-charter-for-fighting-terrorism-and-extremism>

۵-۵. دبیرخانه

دبیرخانه دائمی اتحادیه بین‌المجالس اسلامی در تهران مستقر است. تسهیل و تسریع ارتباط بین اعضا و انجام امور اجرایی و مالی اتحادیه از مهم‌ترین وظایف دبیرخانه است که ریاست آن با دبیر کل است. دبیر کل از طرف کنفرانس (شورا) به مدت چهار سال انتخاب می‌شود و دوره ریاست آن فقط برای یک دوره چهار ساله می‌تواند تمدید شود.^۱

جدول ۵. دبیران کل اتحادیه بین‌المجالس اسلامی از بدو تأسیس تاکنون

نام دبیر کل	مدت فعالیت	توضیحات
ابراهیم محمد عوف ^۲	اول مارس ۲۰۰۰ تا ۳۰ آوریل ۲۰۰۸	اولین دبیر کل اتحادیه بین‌المجالس اسلامی، یک دیپلمات مصری با نام «ابراهیم احمد عوف» بود که تا اول مارس ۲۰۰۰ میلادی این مسئولیت را برعهده داشت.
محمود ارول قلیچ ^۳ 	اول مه ۲۰۰۸ تا ۳۱ ژوئیه ۲۰۱۸	دومین دبیر کل اتحادیه بین‌المجالس اسلامی، از کشور ترکیه بود.
محمد قریشی نیاس ^۴ 	از اول اوت ۲۰۱۸ تاکنون	در جریان سیزدهمین اجلاس مجالس کشورهای عضو سازمان همکاری اسلامی که در تهران برگزار شد، «محمد قریشی نیاس» ^۴ نماینده مجلس سنگال، به‌عنوان دبیر کل اتحادیه بین‌المجالس اسلامی انتخاب شد.

در حال حاضر «علی اصغر محمدی سیجانی» از اول آوریل ۲۰۰۸ تا حال حاضر (اوت ۲۰۲۲) معاونت دبیر کل اتحادیه بین‌المجالس اسلامی را برعهده دارد.^۵ پیش از او «محمد پیروی» از مارس ۲۰۰۱ تا مارس ۲۰۰۸ این مسئولیت را برعهده داشت. «زاهد حسن قریشی» از پاکستان نیز ریاست کنفرانس را برعهده دارد.

1. <http://www.puic.org/new/index.php/general-secretariat>

2. H.E.Mr.Ibrahim Ahmed Auf

3. Prof.Dr.Mahmud Erol KILIC, Secretary General of the Parliamentary Union of the OIC Member States (PUIC)

4. H.E.Cheikh Mouhamed Khouraiichi Niass

5. <http://en.puic.org/news/638>

تصویر ۵. معاون دبیرکل و رئیس کنفرانس اتحادیه بین‌المجالس اسلامی

اتحادیه بین‌المجالس اسلامی با ایجاد «اجلاس دبیران کل اتحادیه بین‌المجالس اسلامی»^۱ به سمت اشتراک‌گذاری تجارب مجالس اسلامی در حوزه‌های مدیریت اجرایی پارلمان گام برداشته است. سومین اجلاس دبیران کل این اتحادیه در ۲۷ ژانویه ۲۰۲۰ در بورکینافاسو برگزار شد.^۲

گفتار ششم: موانع و الزامات دیپلماتیک فراروی اتحادیه بین‌المجالس اسلامی

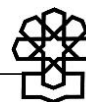
در این گفتار به مهم‌ترین موانع و راهکارهای شکل‌گیری همسویی و انسجام راهبردی در اتحادیه بین‌المجالس اسلامی اشاره می‌شود.

۱-۶. موانع فراروی اتحادیه بین‌المجالس اسلامی

تحولات سوریه، افراط‌گرایی مذهبی، رشد قارچی تروریسم تکفیری، تروریسم هویتی، نقض گسترده حقوق بشر در یمن، تأثیرپذیری برخی کشورهای اسلامی از آینده‌های ایران‌هراسی از مهم‌ترین عواملی هستند که میزان اثرگذاری اتحادیه بین‌المجالس اسلامی در معادلات منطقه‌ای و جهانی را کاهش داده است.

اجلاس‌های اخیر اتحادیه بین‌المجالس نیز نشان می‌دهند به دلیل بروز و ظهور برخی اختلاف‌های انباشته شده و رقیق شدن اعتماد متقابل بین برخی اعضا، عمق راهبرد سیاست خارجی اتحادیه بین‌المجالس جهانی تا حدودی کاهش یافته که بخشی از آن به دلیل تعارضات هویتی و سمپاشی رسانه‌ای رژیم صهیونیستی و غرب بین کشورهای اسلامی است.

1. Meeting of the Association of Secretaries General PUIC
2. <http://en.puic.org/news/583>

۲-۶. الزامات دیپلماسی پارلمانی

میزان کارایی و اثربخشی اتحادیه بین‌المجالس اسلامی، رابطه پایدار و مستقیمی با میزان تنش و همگرایی بین کشورهای جهان اسلام دارد. هر میزان همگرایی بین دولتمردان جهان اسلام افزایش یابد، معاضدت مجالس قانونگذاری کشورهای اسلامی برای مقابله با تهدیدات مشترک نیز افزایش می‌یابد. بنابراین مهم‌ترین پیش‌شرط کارایی اتحادیه مذکور، تبیین سیاست‌های کلی جهان اسلام منطبق با آرمان‌های اسلامی و ارزش‌های مشترک است. وحدت جهان اسلام در شمول اهداف آرمانی است که دارای نتایج مبتنی بر واقع‌گرایی است، زیرا وحدت جهان اسلام به صورت مستقیم قدرت ملی کشورهای اسلامی را افزایش می‌دهد.

در بررسی نظام‌های منطقه‌ای در هزاره سوم میلادی، نظریاتی در عرصه روابط بین‌الملل غالب‌ترند که نگاه واقع‌بینانه‌ای به عنصر هویت داشته باشند. امروزه هویت به یک مقوله راهبردی تبدیل شده است که هم می‌تواند امنیت‌آفرین و هم تنش‌آفرین باشد. از این رو شناسایی عناصر و ارزش‌های مشترک هویتی در بین کشورهای اسلامی و تأکید بر **آرمان‌گرایی واقع‌بینانه** می‌تواند در تقریب مجالس قانونگذاری کشورهای اسلامی، نقش سازنده‌ای را ایفا کند.

روند تکوین و تأسیس اتحادیه بین‌المجالس اسلامی با ابتکار و دیپلماسی پارلمانی فعال جمهوری اسلامی ایران در حاشیه اجلاس‌های اتحادیه بین‌المجالس جهانی شکل گرفت، این امر نشان می‌دهد ارائه طرح‌های خلاقانه و نوآورانه توسط هیئت‌های دیپلماتیک مجلس شورای اسلامی نقش مهمی را در توسعه همکاری مجالس قانونگذاری جهان اسلام ایفا می‌کند. به همین منظور پیشنهاد می‌شود در گام اول، مهم‌ترین دغدغه‌های مشترک و مسائل مهم جهان اسلام که اغلب کشورهای اسلامی پیرامون آنها اجماع دارند، شناسایی و در گام بعدی از طریق دیپلماسی پارلمانی چندجانبه، ظرفیت‌های مجالس اسلامی برای کاهش یا رفع دغدغه‌های مشترک اتخاذ شود. هوشمندسازی دیپلماسی پارلمانی سران بین جمهوری اسلامی ایران و تروئیکای رؤسای اتحادیه بین‌المجالس اسلامی و همچنین رایزنی‌های دوجانبه ریاست محترم قوه مقننه با رؤسای مجالس کشورهای اسلامی، می‌تواند در تقریب مواضع سیاسی مؤثر باشد. از طرفی حضور فعال هیئت‌های دیپلماتیک مجلس شورای اسلامی در کمیته‌های تخصصی به‌ویژه دو کمیته دائمی فلسطین و کمیته امور سیاسی و روابط خارجی از اهمیت بالایی برخوردار است. افزایش رایزنی‌ها بین رؤسای فراکسیون‌های مجلس شورای اسلامی با رؤسای فراکسیون‌ها در سایر مجالس اسلامی نیز می‌تواند مورد توجه قرار گیرد.

تبیین ظرفیت مجالس اسلامی برای ارتقای شاخص‌های امنیت غذایی و مقابله با بیماری‌های فراگیر و همچنین رایزنی برای برگزاری اجلاس رؤسای مراکز پژوهشی مجالس اسلامی، از دیگر تمهیداتی است که می‌تواند اثربخشی و کارایی اتحادیه بین‌المجالس اسلامی را افزایش دهد. رایزنی رؤسای مجالس اسلامی برای اتخاذ مواضع همسو در نهادهای بین‌المللی همچون اتحادیه بین‌المجالس اسلامی، توان چانه‌زنی کشورهای اسلامی را ارتقا خواهد داد. اغلب کشورهای اسلامی در مناطق مهم ژئواستراتژیک و ژئواکونومیک قرار دارند، به همین دلیل حمایت نمایندگان از طرح‌هایی همچون کریدور شمال - جنوب یا کریدور شرق و غرب و همچنین رایزنی رؤسای مجالس اسلامی برای توسعه تبادلات اقتصادی و تجاری بین کشورهای اسلامی، نقش و جایگاه مجالس اسلامی را در فرایند توسعه دیپلماسی پارلمانی اقتصادی افزایش خواهد داد.

گفتار هفتم: جمع‌بندی و نتیجه‌گیری

با توجه به مطالب مطروحه در متن گزارش، استنباط می‌شود که اتحادیه بین‌المجالس اسلامی به‌عنوان یکی از مجامع پارلمانی فرامنطقه‌ای، از ظرفیت مناسبی برای توسعه منطقه‌گرایی و مدیریت حل تعارض بین کشورهای اسلامی برخوردار است. در این میان به ترتیب مذاکرات ریاست محترم قوه مقننه، رئیس محترم کمیسیون امنیت ملی، اعضای هیئت دیپلماتیک بین‌المجالس اسلامی و رؤسای فراکسیون‌های مجلس شورای اسلامی در متن و حاشیه نشست‌های اتحادیه بین‌المجالس اسلامی اهمیت بسزایی دارد. مقابله با بحران امنیت غذایی و بیماری‌های نوظهور مانند کرونا، عقیم‌سازی آینده‌های اسلام‌هراسی و مزیت‌سازی راهبردی از ژئوپلیتیک جهان اسلام از دریچه گسترش مذاکرات راهبردی در سطوح دیپلماسی رسمی و پارلمانی امکان‌پذیر است.

منابع و مأخذ

۱. الهام امین‌زاده، پیشنهاد ایران برای ایجاد مرکز داوری اسلامی، خبرگزاری صدا و سیما، ۲۷ بهمن ۱۳۹۲.
۲. بند سوم ماده دوم اساسنامه اتحادیه بین‌المجالس اسلامی.
۳. بند یک ماده دوم اساسنامه اتحادیه بین‌المجالس اسلامی.
۴. خبرگزاری جمهوری اسلامی ایران، دومین اجلاس کمیته برنامه‌ریزی اتحادیه مجالس کشورهای اسلامی گشایش یافت، اول آبان ۱۳۷۵.
۵. کنفرانس اتحادیه بین‌المجالس کشورهای عضو سازمان همکاری اسلامی در استانبول، خبرگزاری آناتولی، دهم دسامبر ۲۰۲۱.
6. Amended Statute of the Parliamentary Union of the OIC Member States, <http://en.puic.org/news/618>
7. Document of Muslim Woman Parliamentarians, <http://en.puic.org/news/3163>
8. Final Report of the Second Conference of the Muslim Women Parliamentarians, <http://en.puic.org/news/3058>
9. <http://en.puic.org/category/176>
10. <http://en.puic.org/category/208>
11. <http://en.puic.org/category/216>
12. <http://en.puic.org/category/216>
13. <http://en.puic.org/news/10319>
14. <http://en.puic.org/news/10325>
15. <http://en.puic.org/news/12900>
16. <http://en.puic.org/news/12923>
17. <http://en.puic.org/news/13006>
18. <http://en.puic.org/news/2924>
19. <http://en.puic.org/news/311>
20. <http://en.puic.org/news/313>
21. <http://en.puic.org/news/3163>
22. <http://en.puic.org/news/3180>
23. <http://en.puic.org/news/359>
24. <http://en.puic.org/news/491>
25. <http://en.puic.org/news/523>
26. <http://en.puic.org/news/618>
27. <http://en.puic.org/news/638>
28. <http://en.puic.org/news/650>
29. <http://en.puic.org/news/651>
30. <http://en.puic.org/news/673>

31. <http://en.puic.org/news/674>
32. <http://en.puic.org/news/729>
33. <http://en.puic.org/news/9913>
34. <http://en.puic.org/news/9914>
35. <http://www.puic.org/new/index.php/conferences-meetings/conferences>
36. <http://www.puic.org/new/index.php/conferences-meetings/the-muslim-women-parliamentarians>
37. <http://www.puic.org/new/index.php/general-secretariat>
38. <http://www.puic.org/new/index.php/members-of-committees/members-of-the-executive-committee>
39. <http://www.puic.org/new/index.php/members-of-committees/members-of-the-working-group-to-draft-the-puic-charter-for-fighting-terrorism-and-extremism>.
40. <http://www.puic.org/new/index.php/member-states/observers>
41. <http://www.puic.org/new/index.php/publications/news-bulletin>
42. <http://www.puic.org/new/index.php/publications/news-bulletin>
43. <http://www.puic.org/new/index.php/publications/news-bulletin>
44. <https://gcr.ac.ir/fa/news/1843/%D8%A7%D8%B5%D9%84-152-%D9%82%D8%A7%D9%86%D9%88%D9%86-%D8%A7%D8%B3%D8%A7%D8%B3%DB%8C>
45. <https://www.oic-oci.org/docdown/?docID=3019&refID=1110>
46. <https://www.tasnimnews.com/fa/news/1392/11/27/284577/>
47. <https://www.trt.net.tr/persian/ym/۱۶۰۱۲۰۱۸/nmyndh-sngl-dbyrkhl-dwrhy-mjls-khshwrhy-slmy-shd-۸۸۹۴۰۰>
48. Khartoum Declaration Of Muslim Women Parliamentarians, <http://en.puic.org/news/2925>
49. Prof. Dr. Mahmud Erol KILIC , Secretary General of the Parliamentary Union of the OIC Member States (PUIC)
50. Supreme Council of Muslim Women Parliamentarians

